

Helsepersonellens taushetsplikt – rett og plikt til å utlevere pasientopplysninger til politiet

Publikasjonens tittel: Helsepersonellets taushetsplikt – rett og plikt til å utlevere pasientopplysninger til politiet

Utgitt: Utgitt første gang 15. juli 2015
Revidert 21. januar 2016

Publikasjonsnummer: IS-9/2015

Utgitt av: Helsedirektoratet
Kontakt: Avdeling medisinsk nødmeldetjeneste
Postadresse: Pb. 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo
Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo

Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01
www.helsedirektoratet.no

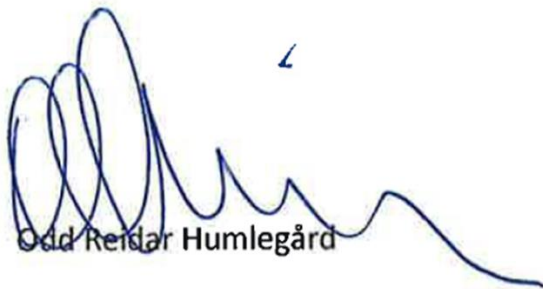
Utgitt i samarbeid med: Politidirektoratet

FORORD

En av samfunnets viktigste oppgaver er å beskytte befolkningen og yte rask, kvalifisert og koordinert hjelp når det inntreffer hendelser som truer liv og helse. Gjensidig kommunikasjon og informasjonsdeling står sentralt i dette arbeidet.

Dette rundskrivet gir en oversikt over reglene om helsepersonells taushetsplikt, varslingsplikt og adgang til å utlevere pasientopplysninger til politiet og andre nødetater.

Formålet med rundskrivet er å sikre nødvendig informasjonsdeling og styrke samarbeidet mellom helsetjenesten og politiet innenfor rammene av det regelverket som regulerer helsepersonellens virksomhet.

Odd Reidar Humlegård

Politidirektør

Bjørn Guldvog

Helsedirektør

INNHold

FORORD	2
INNHold	3
1. HELSEPERSONELLETS TAUSHETSPLIKT – RETT OG PLIKT TIL Å UTLIVERE PASIENT-OPPLYSNINGER TIL POLITIET	4
1.1 Helsepersonell har taushetsplikt om pasientforhold.	4
1.2 Pasienten kan samtykke til at politiet får opplysninger.	5
1.3 Helsepersonells rett og plikt til å varsle politiet og til å utlevere taushetsbelagte opplysninger til politiet selv om pasienten ikke samtykker.	5
1.4 Plikt eller rett til å varsle – spesielle situasjoner	6
1.4.1 Generelt om varsling av pårørende	6
1.4.2 Krise-/katastrofesituasjoner	6
1.4.3 Voldsutøvelse	6
1.4.4 Ulykker	7
1.4.5 Trusler	8
1.4.6 Andre faresituasjoner	8
1.5 Oppsummering av helsepersonells opplysningsplikt og - rett til andre nødetater	9

1. HELSEPERSONELLETS TAUSHETSPLIKT – RETT OG PLIKT TIL Å UTLIVERE PASIENT- OPPLYSNINGER TIL POLITIET

1.1 Helsepersonell har taushetsplikt om pasientforhold.

Taushetsplikten etter helsepersonelloven er begrunnet i hensynet til pasientens personvern og integritet, og i behovet for at befolkningen har tillit til helsepersonell og til helsetjenesten. Tilliten til at helsepersonell ikke utleverer helseopplysninger til politi eller andre kan være avgjørende for at den enkelte oppsøker helsetjenesten ved behov, melder fra om alvorlig sykdom- eller skade, og ikke tilbakeholder viktige helseopplysninger.

Helsepersonellets taushetsplikt gjelder helseopplysninger og andre personlige forhold.¹ Dette kan være opplysninger om private forhold, pasientens helsetilstand,

sykdom eller skader, men også opplysninger om at pasienten er innlagt eller behandles ved legevakt, legekantor, sykehus eller øvrige deler av helsetjenesten.

Taushetsplikten innebærer både en passiv plikt til å tie og en aktiv plikt til å hindre at uvedkommende får tilgang til taushetsbelagt informasjon.²

I noen situasjoner vil andre interesser kunne veie tyngre enn hensynet til pasientens behov for konfidensialitet. Helsepersonelloven gjør derfor noen unntak fra/begrensninger i taushetsplikten slik at helsepersonell kan ha rett, og i noen tilfeller også plikt, til å gi opplysninger om pasientforhold til politiet og andre nødetater.³

¹ Helsepersonelloven § 21

² Høyesterettsdom Rt. 2013 s. 1442: En lege ble frifunnet for å ha ødelagt bevis ved å gni en pose med narkotika mellom hendene slik at mulige DNA-spor ble fjernet. Høyesterett mente etter en konkret vurdering at legen handlet innenfor taushetsplikten etter helsepersonelloven § 21.

³ Helsepersonelloven §§ 22, 23 nr. 4 og 31

1.2 Pasienten kan samtykke til at politiet får opplysninger.

Helsepersonellens taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for politiet hvis den som har krav på taushet samtykker. Hovedregelen er derfor at helsepersonell alltid skal søke å få samtykke fra pasienten til at helseopplysninger blir utlevert. Samtykket kan gjelde spesifikke opplysninger eller være generelt. Hvis pasienten ikke er i stand til å samtykke selv, for eksempel pga. bevisstløshet, kan pårørende samtykke til at opplysninger om pasienten utleveres til politiet. Foreldre kan samtykke på vegne av pasienter under 16 år.

1.3 Helsepersonells rett og plikt til å varsle politiet og til å utlevere taushetsbelagte opplysninger til politiet selv om pasienten ikke samtykker.

Helsepersonell har etter helsepersonelloven plikt til, og skal på eget initiativ, varsle politi og brannvesen dersom det er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom. Formålet med unntaket fra taushetsplikten er å avverge at en alvorlig skade skjer, eller begrense omfanget av en allerede utført handling.

Nedenfor følger en gjennomgang av noen eksempler på hvilke avveininger helsepersonellet må gjøre før man utleverer pasientopplysninger:

- Hvor akutt er situasjonen/hvor mye haster det? Hvor viktig er det for å avverge/avgrense skaden/skadeomfanget at varsling skjer raskt?
- Hvor sannsynlig/påregnelig er det at en handling/situasjon vil inntreffe, og hva er det potensielle skadeomfanget?
- Er skaden allerede inntruffet – vil omfanget forverres uten varsling?
- Er det tid til å undersøke nærmere hvor påregnelig handlingen/skaden er, eller er det nødvendig at politiet varsles umiddelbart? Helsepersonelloven stiller ikke krav til at det er sikkert skal foreligge en situasjon hvor taushetsplikten kan settes til side. Samtidig stilles det større krav til vurdering og visshet før politiet varsles dersom det ikke foreligger en akutt-situasjon som krever umiddelbar inngripen.
- Er de taushetsbelagte opplysningene nødvendige for at politiet skal kunne avverge skaden eller begrense skadeomfanget? Hvilke opplysninger er nødvendig å utlevere?

1.4 Plikt eller rett til å varsle – spesielle situasjoner

1.4.1 Generelt om varsling av pårørende

Som tidligere nevnt er hovedregelen at helsepersonell alltid skal søke å innhente samtykke til at helseopplysninger blir utlevert til politiet. Dette gjelder også der utlevering til politiet skjer for at de skal varsle pårørende om at pasienter er innlagt i helsetjenesten.

Dersom pasienten er bevisstløs og helsepersonell ikke selv kan få gitt opplysninger om innleggelsen til pårørende, kan helsepersonell likevel utlevere opplysninger slik at politiet skal kunne varsle pårørende/foreldre. Dette ut fra en vurdering av at det som hovedregel må kunne antas at pasienten ville ha samtykket til dette ved ulykker, krise-/katastrofesituasjoner og andre akuttsituasjoner.

Hvis pasienten er under 16 år er det foreldrene som skal samtykke til utlevering av opplysninger. Hvis helsepersonell ikke selv får gitt opplysning om innleggelse til foreldrene, må det antas at foreldrene ville ha samtykket, slik at politiet kan få utlevert opplysninger for å informere foreldrene.

1.4.2 Krise-/katastrofesituasjoner

Med krise-/katastrofesituasjon menes ekstraordinære situasjoner som er uoversiktlige, stort omfang, mange døde/skadde og/eller store materielle

skader, der felles redningsinnsats med politi (og brann) er nødvendig.

Hvis helsetjenesten får melding om slike hendelser først, skal politiet alltid varsles. Politiet skal gis de opplysningene som er nødvendige for å få oversikt over situasjonen slik at de kan avverge ytterligere skade/begrense skadeomfang.

I krise-/katastrofesituasjoner er det viktig for politiet å vite om noen fortsatt er savnet eller ikke. Dette for at politiet ikke skal binde opp ressurser til å lete etter personer som ikke lenger er savnet. Helsepersonell skal i slike situasjoner oppgi navn på pasienter som er ivaretatt av helsetjenesten.

1.4.3 Voldsutøvelse

Pågående livstruende vold – se *Nasjonal prosedyre for nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold (PLIVO)* – innebærer plikt til å varsle og rett til å gi opplysninger som politiet trenger for å avverge ytterligere skade.

Helsepersonellet må i hvert enkelt tilfelle vurdere hvilke opplysninger som er nødvendige for at politiet skal kunne yte nødvendig hjelp eller forhindre skade. Hvis opplysningene er nødvendige, skal helsepersonell utlevere opplysningene.

Opplysninger om innringere til helse-tjenesten er også taushetsbelagte. Et viktig formål med taushetsplikten er som nevnt at befolkningen må kunne stole på helsepersonells diskresjon, slik at den enkelte ikke unnlater å oppsøke helsetjenesten ved

behov, eller tilbakeholder relevant informasjon i frykt for at opplysninger gis videre. Ved henvendelser fra politiet vedrørende innringers identitet må helsepersonell være klar over at opplysninger om innringer indirekte kan bidra til å identifisere pasienten. Derfor må helsepersonell i hvert enkelt tilfelle vurdere om opplysningene er nødvendige for at politiet skal kunne avverge alvorlig skade.

Ved vold i nære relasjoner skal politiet varsles dersom helsetjenesten får melding og det er uavklart om gjerningspersonen fortsatt utøver vold (se pkt. om pågående livstruende vold).

Hvis pasienten har fått behandling etter en voldsepisode og det ikke foreligger holdpunkter for at det dreier seg om gjentatt mishandling skal politiet i utgangspunktet ikke varsles. I etterkant av en voldsepisode er hovedregelen at politiet ikke skal få opplysninger om pasienten, skader eller lignende for sin etterforskning. Hvis det er sannsynlig at det dreier seg om gjentatt mishandling, og særlig hvis barn er involvert, skal politiet varsles.

Helsepersonell har plikt til, og skal på eget initiativ, varsle barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt.⁴

1.4.4 Ulykker

Ved ulykker skal helsetjenesten alltid varsle politiet hvis det er nødvendig for å avverge

ytterligere skade. Opplysninger som er nødvendige for formålet skal gis, eksempelvis, opplysninger om ulykkessted, ulykketype og eventuelt antall skadde. Navn på tilskadekomne oppgis som hovedregel ikke.

Hvis det etter ulykker er aktuelt å sette i gang leteaksjoner vil det være nødvendig for politiet å få opplysninger som bringer klarhet i hvor mange/hvem de leter etter og eventuelt hvem de ikke trenger å lete etter. I slike situasjoner skal helsepersonell oppgi navn på pasienter som er ivaretatt av helsetjenesten for at politiet skal få oversikt savnede og ikke binde opp ressurser til leting etter personer som er funnet.

Ved trafikkulykker som har medført død eller ikke ubetydelig skade på person, har de som er innblandet i ulykken (skadde og eventuelle vitner), en særlig plikt til å varsle politiet, jf. vegtrafikklovens § 12 tredje ledd. Helsepersonell plikter å varsle politiet ved behov for bistand til trafikksikring og å hindre ytterligere alvorlig skade (på personell, materiell, andre trafikanter), jf. helsepersonelloven § 31.

Før politiet kommer til stedet etter ulykke som beskrevet over, skal de som er innblandet ikke forlate stedet uten at det er nødvendig eller politiets samtykke er innhentet. Dersom en som er innblandet i en ulykke som nevnt, må forlate stedet, plikter vedkommende snarest å underrette politiet om sin befatning med ulykken og om navn og adresse, jf. vegtrafikkloven § 12.

⁴ Helsepersonelloven § 33

Arbeid på et ulykkessted vil som oftest skje i et samarbeid mellom redningstjenesten, politi og helse. Dersom pasienten, før politiet er på plass på stedet eller før politiet får gjort ferdig sin registrering, trenger rask transport til sykehuset, kan politiet på grunnlag av plikten pasienten har etter vegtrafikklovens § 12, henvende seg til helsetjenesten i etterkant og få oppgitt personalia på pasienter som var innblandet i ulykken. Det vil da være naturlig at politiet får opplyst pasientens navn og adresse fra sykehuset uten at pasienten som er under behandling må involveres.

Ovennevnte gjelder kun ved trafikkulykke som har medført død eller ikke ubetydelig skade på person. Helsepersonellets mulighet til å gi opplysninger til politiet i slike situasjoner, følger av den enkelte pasients plikt til å gi opplysninger til politiet før vedkommende kan forlate stedet. Ved andre typer trafikkuhell enn de som omfattes av plikten i vegtrafikklovens § 12, gjelder de vanlige regler om taushetsplikt. I slike tilfeller vil ikke helsepersonell kunne gi opplysninger om pasienters navn til politiet, uten at pasienten samtykker til dette, eller dersom det er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom.

Ved arbeidsulykker med alvorlig personskade skal arbeidsgiver straks og på hurtigste måte varsle nærmeste politimyndighet. Helsetjenesten kan tilby bistand til slik varsling. Ved behov for bistand fra politi for å hindre ytterligere alvorlig personskade eller materiell skade, skal politiet varsles.

I etterkant av en ulykke skal ikke helsepersonell utlevere pasientopplysninger til politiet dersom formålet kun er å bringe klarhet i hendelsesforløp eller for etterforskning for øvrig. For eksempel vil det ikke være adgang til å opplyse hvem som kjørte bilen ved utforkjøring der fører og/eller passasjer var rusmiddelpåvirket

1.4.5 Trusler

Hvis helsepersonell mottar eller blir kjent med trusler mot egen eller andres sikkerhet, og situasjonen tilsier at det er grunn til å ta truslene alvorlig, skal politiet varsles. Helsepersonell skal i slike situasjoner utlevere de opplysninger som er nødvendige for å avverge at det gjøres alvor av trusselen. Et eksempel på en slik situasjon var en psykiater som meldte fra til politiet om at en asylsøker under en konsultasjon hadde sagt at han skulle skaffe seg hagle og ta livet av en navngitt politibetjent.⁵

1.4.6 Andre faresituasjoner

Dersom helsepersonell får kjennskap til at en person utsetter andre for alvorlig fare, skal politiet varsles. For eksempel dersom en pasient utsetter andre for alvorlig fare ved å kjøre bil påvirket av rusmidler. Det må være en nærliggende fare, for eksempel at personen er synlig beruset og stor sannsynlighet for at kjøringen vil medføre skade. At en person kjører bil ulovlig, for eksempel uten førerkort, er ikke i seg selv nok til at politiet skal varsles.

⁵ Høyesterettsdom Rt. 2008 s. 1491

1.5 Oppsummering av helsepersonells opplysningsplikt og - rett til andre nødetater

- Helsepersonell skal på eget initiativ varsle politi og brannvesen dersom det er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom.
- Helsetjenesten kan utlevere opplysninger til politiet for at de skal kunne bistå helsetjenesten med å varsle pårørende.
- I en krise- eller katastrofesituasjon skal helsepersonell oppgi navn på pasienter som er ivaretatt av helsetjenesten for at politiet skal få oversikt savnede og ikke binde opp ressurser til leting etter personer som er funnet.
- Helsepersonell har ikke rett eller plikt til å utlevere opplysninger til politiet utelukkende for etterforskning/-oppløring av forbrytelser.

Postadresse: Pb. 7000,
St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: +47 810 20 050

Faks: +47 24 16 30 01

E-post: postmottak@helsedir.no

www.helsedirektoratet.no